

PELLERVON PIKKUKIRJASIA N:o 11

F. M. PITKÄNIEMI

Trustit, sosialismi ja osuustoiminta

II

PELLERVON
ARKISTO

PELLERVO-SEURA :: HELSINKI 1920

Suomen Osuustoimintalehti

tekee selkoa osuustoimintaliikkeen merkityksestä, saavutuksista ja mahdollisuuksista. Se esittää osuustoiminnan yleisiä periaatteita, menettelytapoja ja menestymisen ehtoja, ensi sijassa Suomen osuustoimintaliikkeen vaurastumista ja lujittamista silmälläpitäen. *Jokaisen aikaansaseuraavan osuustoimintamiehen tilattava ja luettava.*

Vihkot on säilytettävä ja vuosikerroittain sidotettava, sillä niillä on pysyväinen arvo. Myöskin vanhat vuosikerrat on hankittava osuuskuntien kirjastoihin.

V. 1920: painos 2,500 kpl., hinta 12:—.

Vanhempien vuosikertojen hinta:

korukansiin sidottuna 15:—

nidottuna..... 8:—

PELLERVON PIKKUKIRJASIA N:o 11

F. M. PITKÄNIEMI

TRUSTIT, SOSIALISMI JA OSUUSTOIMINTA

Pellervo-Seura

1. 333.

11. 1.

PELLERVO-SEURA
HELSINKI 1920

HELSINKI 1920
YHTEISKIRJAPAINO OSAKEYHTIÖ

Oltuaan aikaisemmin kaikissa kohdissaan tarkkaan säännöstelty, vapautui talouselämä Euroopan maissa viime vuosisadan alkupuolen aikana yleensä mitä suurimmassa määrin valtion huolenpidosta ja säännöstelystä. Nojautuen kolmeen tärkeään periaatteeseen, nim. vapaaseen yrittämisoikeuteen, vapaaseen pääoman sijoittamisoikeuteen sekä työvoiman vapaaseen siirtymisoikeuteen, on talouselämä varsinkin viime vuosisadan loppupuolen kulkenut omia latujaan. Minkälaiset ovat olleet tulokset?

Mitä ensinnäkin teollisuuden, kaupan ja kuluneuvojen kehitykseen tulee, täytyy sanoa, että vapaan taloustoiminnan tulokset ovat olleet suurenmoiset. Talouselämän vapautuminen tapahtui samaan aikaan suurten keksintöjen kanssa fysiikan ja kemian alalla. Höyrykoneen, kutomakoneen y. m. erilaisten koneiden keksiminen ja kehittäminen avasi teollisuudelle aivan uudet mahdollisuudet. Tehdas kohosi tehtaan viereen, kauppaliike kauppaliikkeen viereen ja yhä lisääntyviä teollisuustuotteita kuljettivat rautatiet ja höyrylaivat ennen taivaltamattomille seuduille ja valtamerien ja erämaiden taakse.

Tällaista teollisuuden, kaupan ja kulkuneuvojen voimakasta edistymistä tuki pankki- ja luottolaitosten samanaikainen nopea kasvu. Eri piireissä toimien vetivät ne esiin pienimmätkin säästöt, imivät nämä kaukaisimmistakin sopukoista avustamaan teollisuus- ja kauppaliikkeiden perustamista ja laajentamista. Samanlaista pääoman keräystä auttoi se seikka, että varsinkin osakeyhtiömuotoa, joka ennen oli ollut harvinainen, ruvettiin yhä enemmän käyttämään liike-elämän palvelukseen.

Kun teollisuus- ja kauppaliikkeet yllämainitulla tavalla valtavasti lisääntyivät ja laajenivat, joutuivat ne kilpailemaan keskenään tuotteitaan myydessään sillä seurauksella, että hinnat laskemistaan laskivat. Tämä oli luonnollisesti yhteiskunnalliselta kannalta suuri voitto, mutta vapaa kilpailu menekistä vei samalla myös siihen, että teollisuus- ja kauppayritysten kannattavuus alkoi laskea. Heikompiä yrityksiä vahvemmat nielivät tai, missä tämä ei onnistunut, pyrittiin keskinäisillä sopimuksilla ja yhteensulattamisilla poistamaan keskinäinen kilpailu ja määräämään tuotteille kannattavat myyntihinnat.

Teollisuus- ja kauppaliikkeiden rengastuminen eli trustiutuminen oli jo ennen sotaa ehtinyt aika pitkälle kaikissa sivistysmaissa. Ja sodan aikana on se saanut vain uutta vauhtia suureksi osaksi sen vuoksi, että sen avulla on käynyt mahdolliseksi työntää yhä

kasvavat työpalkat ynnä muut menot ostavan yleisön suoritettavaksi korotetun hinnan muodossa. Niin ovat esim. meidän maassamme melkein kaikki huomattavimmat teollisuushaarat jo trustiutuneet; siten ovat tehneet sokeritehtaat, puuvillatehtaat, paperitehtaat, sahaliikkeet, metallivalimot ja rautatehtaat, kirjapainot, kenkätehtaat y. m. Samaan suuntaan kulkee kehitys myös kauppaliikkeiden alalla, missä esim. kulutustavarain tuonti valtamerien takaa siirtyy yhä enenmän muutaman harvan monimiljoonaliikkeen haltuun. Ja kulkuneuvojen alalla on kehityssuunta niinikään sama. Suomen Höyrylaiva Osakeyhtiö on niellyt melkein kaikki entiset laivaliikkeet ja hallitsee melkein yksinään laivaliikennettä maahamme.

Useissa tapauksissa nämä renkaat ja trustit eivät ainoastaan toimi tavarahinnan kohottajina, vaan, mikäli ne saavat raaka-aineensa maataloudesta, toimivat ne kuin kaksiteräinen miekka, painaen alas raaka-aineen hintoja. Siten toimivat meillä sahalikkeiden yhtymät ostaessaan puuta ja metsiä metsänomistajilta. Monissa muissa maissa on taas esim. maitotuotteiden valmistus ja kauppa suurten yhtiöiden hallussa, jotka itsevaltaisesti määräävät karjanomistajain saaman maidon hinnan; viljakauppa on samoin suurten yhtiöiden hallussa, jotka itsevaltaisesti määräävät maanviljelijäin saaman viljan hinnan.

Vapaa yrittämisen oikeus vei siis ensinnä teollisuuden ja kaupan suunnattomaan laajentumiseen ja sen mukana vapaaseen kilpailuun. Viimemainittu tilanne on kuitenkin poistumassa ja sen sijaan pyrkivät astumaan teollisuus- ja kauppayhtymät, jotka tahtovat itsevaltaisesti määrätä myynti- ja tarpeen tullen myös ostohintansa. Ne uhkaavat toiselta puolen kaikkia kuluttajia, toiselta puolen maataloustuottajia, mikäli ne ostavat viimemainituilta raaka-ainetta tai välittävät heidän tuotteitaan markkinoille. Tällainen kehitys ei ole mikään outo ja odottamaton. Se on niin asian luonnossa, että kapitalistisen yhteiskuntajärjestyksen ensimmäiset arvostelijat sen jo kahdeksankymmentä vuotta sitten osasivat ennustaa. Sanottu kehitys ei ole myöskään luonteeltaan yksinomaan kielteinen, vaan tavoittelevat sanotut teollisuus- ja kauppayhtymät *kansantalouden järjestäytymistä eli organisoimista*, silmälläpitäen työn ja pääoman säästöä. Kun esim. joku teollisuusala kiinteästi trustiutuu ja järjestäytyy yhtenäisen johdon alle, voidaan itse teollisessa tuotannossa saavuttaa huomattavia etuja. Valmistus eri tehtaissa voidaan spesialisoida eli erikoistaa ja siten saavuttaa korkeampia työntuloksia ja paremmat tuotteet, sensijaan että yksityiset tehtaot ennen koettivat töhriä kaikilla aloilla, useimmiten hyvin huonolla tai keskinkertaisella menestyksellä. Samoin voidaan kauppaliikkeiden yhdistämisellä tulla

toimeen paljon vähemmillä johtaja- y. m. voimilla, harvemmillä myyntipaikoilla j. n. e.

Trustit saattavat myös, esim. ulkomaisen kaupan alalla, tuottaa suurta kansantaloudellista hyötyä, koska ne yhdistävät myynnin tai oston yksiin käsiin ja voivat siten saavuttaa korkeimmat mahdolliset hinnat myydessä ja alhaisimmat mahdolliset hinnat ostaessa. Hajanaisen, sinne tänne sohrivan valmistuksen ja myynnin sijaan ne pyrkivät niinollen asettamaan yhtenäisen järjestelmällisen valmistuksen ja myynnin. Tähän positiiviseen, rakentavaan toimintaan perustuu suureksi osaksi teollisuus- ja kauppayhtymäin viime aikoina saavuttama menestys.

Mutta samalla kun me tämän tunnustamme, tulee meidän muistaa, että sanotut yhtymät *eivät kansantalouden organisoimispyrkimyksessään aja takaa yhteiskunnan etuja, vaan ainoastaan pääomallisia etujaan.*

Ne uhkaavat asettaa kaiken muun yhteiskunnan veronalaisikseen muodossa tai toisessa ja koota kohtuutonta hyötyä viimemainittujen kustannuksella. Useissa maissa onkin ser vuoksi ryhdytty lainsäädäntötietä taisteluun teollisuus- ja kauppayhtymiä vastaan, koetettu kieltää niitä olemasta ja tuomittu niitä ja niiden johtajia suuriin sakkoihin. On koetettu täten palauttaa vapaa kilpailu pikku liikkeineen ja hajanaisine toimintatapoineen. Mutta tuloksetta. Kun lainsäädäntötietä on yksi menetelmä trustitutumiselle

tehty mahdottomaksi, on se pian löytänyt toisen, ja rautakantapäineen samoavat tällä hetkellä jättiläismäiset teollisuus- ja kauppayhtymät yli maiden ja merten.

Mistä apu? Moni lukija vastanee: *sosialismista*.
sosialismi. Sosialismi on sen mitalin toinen puoli, jonka toista puolta juuri olemme katselleet: se on seuraus ja osa esitetystä suurenmoisesta kapitalistisesta kehityksestä teollisuuden ja kaupan alalla.

Vapaan yrittämisoikeuden apulaisena oli vapaa siirtymisoikeus maalta kaupunkiin ja maasta toiseen. Edellisen nojalla luotiin tehtaas, jälkimäisen nojalla haalittiin niihin työväki. Suurten pääomien tarve kalliiden tuotantovälineiden hankkimista varten sekä etevien johtaja- ja tieteellisten apuvoimien tarve suuren yrityksen organisoimista ja hoitoa varten johti siihen, että pääomat ja johtajavoimat täytyi hankkia eri lähteistä ja eri yhteiskuntakerroksista kuin työvoima. Näin tuli alunpitäen uuteen yritykseen määrätty vastakkaisuus toiselta puolen pääomanomistajain eli varsinaisten yrittäjien ja johtajain, toiselta puolen työntekijäin välillä. Tämä vastakkaisuus kasvoi, kun tuli puhe yhteisen työn ja vaivannäön kautta saavutetun tuloksen jakamisesta pääosakkaiden kesken. Kuinka paljon siitä oli tuleva kumpaisellekin, oli mahdotonta millään lakipykälällä määrätä, ja asia järjestyi käytännöllisesti siten, että yrityksen

johto maksoi työntekijöille niin paljon kuin *täytyi* maksaa, jotta he suorittivat tarpeellisen työn, ja piti pääomanantajia eli yrittäjiä varten loput, oli tämä sitten paljon tai vähän. Aluksi oli tehtaan johto näissä palkanmääräyksissä voiton puolella, niin kauvan kuin se seiso i kutakin yksityistä työläistä vastatuster neuvotteluissa, sillä viime mainittu oli monesta syystä paljon heikompi asiakumppani. Mutta asema muuttui, kun teollisuustyöväki ajanoloon hankki itselleen oikeuden yhteenliittymiseen ja työlakon tekoon. Ja mitä voimakkaammaksi tämä teollisuustyöntekijäin järjestäytyminen kehittyi, sitä suuremmat mahdollisuudet oli työntekijöillä ajaa läpi palkka-vaatimuksensa. Työntekijäin vaatimusten tukemiseksi kehitettiin se teoria, että heidän työnsä avulla teollisuusyrityksessä saavutettu arvonlisä kuului heille kokonaan; pääomanomistajille eli yrittäjille, enempää kuin johdollekaan, ei sensijaan tunnustettu siihen mitään oikeutta ja tämän teorian mukaan asetettiin lakon uhalla ja vaihtelevalla onnella palkkavaatimukset.

Niin kauvan kuin taistelu asianomaisten kesken koski työntuloksen jakamista, ilman että se vaikutti mitään tuotteiden hintoihin, saattoi muu yhteiskunta verrattain levollisesti seurata sanottuja taisteluja; asettuivatpa usein sen paremmat ainekset työntekijäin puolelle, vaatien heille suurempaa osuutta jaossa.

Viime aikoina näyttää tässä kuitenkin olevan muutos tapahtumassa. Teollisuustyöntekijäin yhä voimakkaampi järjestäytyminen on tehnyt heille mahdolliseksi ajaa läpi palkkavaatimuksen toisensa jälkeen. Mutta pääomanomistajat eivät ole enää luovuttaneet näitä lisäpalkkoja omasta osastaan, vaan *ulkomaisen kilpailun heikontuessa ovat pystyneet siirtämään korotetut palkat edelleen lisäämällä vastaavassa määrin ja ehkä enemmänkin tuottamainsa tavarain hintoja.*

Mitä paremmin teollisuudenharjoittajat puolestaan ovat järjestäytyneet, mitä pitemmälle trustiutuminen asianomaisella alalla on kehittynyt, sitä helpompaa on toimeenpanna yllämainittu siirto ja hintain korotus. Sosialistinen työväenliike ei siis tällä asteellaan kykene estämään teollisuusyhtymäin syntyä ja toimintaa, vaan pikemmin edistää sitä. Trustiutunut teollisuudenhaara on linnoitus, joka voi hankkia suojassaan oleville paremmat elämänmahdollisuudet, kuin sen ulkopuolella olevilla on, näiden viimeainittujen kustannuksella, vaikkapa linnoituksessa toisinaan syn-tyykin kahnausta päällikön ja luovien välillä.

Sosialistinen työväenliike ei kuitenkaan tyydy yllämainittuun vain ammatilliseen puoleen, vaan *tähtää sekin korkeammalle, koko kansantalouden organisoimiseen.* Tämän se tahtoo aikaansaada valtiollisen toimintansa kautta.

Näimme jo ylempänä sen ristiriidan, mikä vallitsee

teollisuusyrytyksissä pääoman ja työpalkalla työskentelevän työntekijän välillä.

Työntekijän asemaa ei voida korjata, sanoo sosialismi, jollei sanottua ristiriitaa poisteta. Ja se käy päinsä vain siten, että pääoma sosialisoidaan, muutetaan yhteiskunnan omaksi, jonka puolesta yhteiskunnan ylin toimielin eli orgaani, valtio tai erinäisissä tapauksissa kunta, rupeaa teollisuusyrittäjäksi ja johtajaksi. Jos olemme ymmärtäneet ihan oikein, ei tähän kelpaa kuitenkaan minkäläinen valtio hyvänsä, vaan pitää sen olla sellainen kansanvaltainen valtio, missä yksinomainen määräämisvalta on yleisen, yhtäläisen äänioikeuden nojalla valitulla kansan eduskunnalla, ja tietysti kunnan hallintoon nähden asetetaan sama vaatimus. Sosialistista vasemmistoa ei kuitenkaan tällainenkaan valtioelämän järjestely tyydytä. Se tahtoo antaa määräämisvallan valtiossa yksinomaan teollisuustyöväelle tai, paremmin sanoen, viimeksimainitun johtajille, jotka sitten diktaattorivallalla ja hirmuhallituksella toteuttaisivat tuotantovälineiden sosialisoinnin eli valtionhaltuun ottamisen ja hoitamisen.

Ensi katsannolta ei ajatus valtiosta teollisuustuotannon harjoittajana tunnu suinkaan mahdottomalta, ei ainakaan meistä suomalaisista. Meidän maassamme on valtio suorittanut työn, jota ei olisi täällä pystytty yksityisillä pääomilla ja yksityisellä yritteliäisyydellä

suorittamaan, nim. rautateiden rakentamisen, vieläpä hoitaakin niitä. Erinäisissä kaupungeissa taas ovat kaupunkikunnat omistaneet ja hoitaneet raitioiteitä, sähkölaitosta y. m. yleistä hyötyä antavia laitoksia. Samoin on meillä kokemusta valtion ja kuntain toiminnasta elintarpeiden kaupan hoitajina.

Sosialismia on siis toteutettu jossain määrin kaikissa maissa ja myös meilläkin. Mitä mahdollisuuksia on nyt olemassa sen käytäntöönottamiseen yhä laajemmalti sekä teollisuuden että kaupan alalla?

Useat huomattavat porvarillisetkin taloustieteilijät ovat sitä mieltä, että meidän ei tule kysymykseen nähden asettua edeltäpäin ylimalkaiselle myönteiselle tai kielteiselle kannalle, vaan on kussakin yksityistapauksessa, siis kun nousee kysymys jonkun erikoisen teollisuusalan valtion tai kunnan haltuun ottamisesta, asia tutkittava; arvosteltaisiin siis, onko valtiolla tai kunnalla mahdollisuuksia menestyksellisesti hoitaa kysymyksessäolevaa tuotanto- tai liiketoimintaa ja asia ratkaistaisiin sen mukaan. Lieneekin asianmukaisinta asettua tätä mielipidettä kannattamaan, mutta siitä huolimatta on syytä valaista asiaa erinäisillä huomautuksilla.

Täytyy ensinnäkin myöntää, että erinäisten teollisuusyritysten valtion haltuun ottaminen on tällä hetkellä helpompaa kuin aikaisemmin, nim. sellaisten, jotka ovat siinä määrin trustiutuneet, että samaan

teollisuusalaan kuuluvat yritykset on saatettu saman johdon alle, tuotanto eri tehtaissa spesialisoitu, myynti keskitetty eli siis, toisin sanoen, koko teollisuusala valmiiksi organisoitu. Kun vaikein työ näin on suoritettu ja asianomaisella teollisuustrustilla on lisäksi ehkä tosiasiallinen monopoli, ei itse valtion haltuun ottaminen tuota suuria käytännöllisiä vaikeuksia. Sen saattaa ajatella tapahtuvaksi esim. siten, että trustin osakkeet vaihdetaan valtion velkاپapereihin, siis samaan tapaan kuin torppariasian järjestelyssä voidaan menetellä. Jos asia taitavasti suoritetaan, saattaa vielä käydä niinkin, että onnistutaan säilyttämään valtion palveluksessa trustin entinen johto sekä sen varsinaiset ammattimiehet. Valtion haltuun ottaminen ei siis tuota sanottavia vaikeuksia, jos teollisuusala on saavuttanut tarpeellisen kypsyyden.

Mutta entä sitten, kun tulee kysymys asiain edelleen hoitamisesta?

Juuri tällöin vaikeudet alkavat.

Valtionlaitosten ja yksityisten yritysten hallinnossa on näet eräs suuri oleellinen ero. Viimemainituissa asetetaan kaikki olosuhteet sitä silmälläpitäen, että *työnteho olisi mahdollisimman suuri*. Sitä vaaditaan korkeimmasta johdosta alimpaan juoksupoikaan ja yövartiaan asti. Ja se saavutetaan ensiksikin siten, että virkoihin ja toimiin nimitettäessä ja otettaessa

yksinomaan pidetään silmällä, kykeneekö asianomainen uskotun tehtävän täyttämään vai ei, toiseksi siten, että jos hän huomataan kykenemättömäksi, hän saa armotta eron. Toinen on laita valtionlaitoksissa. Niissä täytetään toimet ansion perusteella, s. o. palvelusaikaa silmälläpitäen. Hoitaako viran tai toimen, jonka on saanut, hyvin tai huonosti, on sen jälkeen sivuasias. Täytyy myös olla ylen keltoton, ennenkuin tuomion nojalla voi saada eron toimestaan. Ylemmillä viranomaisilla ei ole myöskään virkaylennyksissä tai palkanmaksuissa oikeutta ottaa huomioon muuta kuin sama asia, s. o. palvelusvuodet; eikä ylempi ole tyytymättömyytensä perusteella oikeutettu erottamaan alempaa. Kun asiat ovat järjestetyt tälle kannalle, ei ole mikään ihme, etteivät asianomaiset ponnista erikoisesti voimiaan ja älyään virkaansa hoitaessaan. Saa olla tyytyväinen, kun asianomaiset ilman kovin pitkiä viivyttelyjä hoitavat edes esiintulevat välttämättömät asiat.

Nyt saattaa sanoa, että voidaanhan valtionkin asiain hoidossa ottaa samat menettelytavat käytäntöön kuin yksityisissä yrityksissä. Mutta niin ei ole asiantaita. Jos sitä yritettäisiin, huudettaisiin pian miellivallasta, suosimisesta y. m. Missä sitä alkujaan on ajateltu yrittää, on siitä ajanoloon luovuttu, kuten esim. valtionrautateillä. Lisäksi tulee, että kun teollisuustyöväen taholta vaaditaan sosialisointia, on

yhtenä tarkoituksena juuri, että asianomaisen yrityksen palveluksessa olevat saisivat suuremman varmuuden työpaikkaansa, tarvitsematta pelätä erottamista j. n. e. Jos siis joku teollisuusala joutuisi valtion haltuun, olisi tämä ensimmäisiä seurauksia siitä ja samalla *entisen työntehon aleneminen*.

Jos työnteho alenee, täytyy luonnollisesti tuotteiden hintaa nostaa. Sama on asianlaita, jos valtion haltuun otetussa teollisuudessa työpalkkoja korotetaan tai muita etuja, eläkkeeseen y. m. nähden, myönnetään yli sen mitä ennen yksityisessä yrityksessä on tehty. Kaikki se vie tuotteiden hintain korotukseen. Ja suojellakseen menekkiään, hintain korotuksesta huolimatta, täytyy valtion julistaa kysymyksessäoleva teollisuudenala monopolikseen ja kieltää asianomaisen tavaran maahantuonti tai ottaa sekin haltuunsa. Jos taas on kysymys vientiteollisuudesta, missä ei ehkä tuotteiden hintaa ulkomailla voida nostaa, täytyy asia järjestää laskemalla raaka-aineen ostohintaa.

Kaikki tämä tietysti tapahtuu muun yhteiskunnan kustannuksella.

Vaikeudet astuvat myös esiin, kun on kysymys uusien keksintöjen ja menettelytapojen käytäntöönottamisesta, jos teollisuusala on siirtynyt valtion huostaan. Kaikki valtionlaitokset pyrkivät jähmettämään entisiin kaavoihin, muotoihin ja tottumuksiin.

Mikä kerran on otettu käytäntöön, se siinä pidetään. Mutta varsinkin teollisuuden alalla on kaikki ainai- sessa liikkeessä. Suuret teollisuusyhtymät uhraavat vuosittain satojatuhansia kokeitten tekoon ja, tul- tuaan hyviin tuloksiin, panevat ne empimättä käy- täntöön. Mutta ei sekään aina riitä: moni keksijä on sittenkin saanut ponnistella vuosikausia ja uhrata paljon rahaa, ennenkuin on voinut todistaa käytän- nössä, valmistamalla ja myymällä tuotteitaan, kek- sintönsä arvon. Kaikki tämä, johon suurelta osalta sentään perustuu se korkeampi elämäntaso, mitä ny- kyinen polvi nauttii entisiin verrattuna, jäisi toden- näköisesti kuihtumaan. Ihmiskunnan edistyminen sanotulla alalla pysähtyisi.

Jos trustiutunut teollisuudenhaara siirtyisi valtion huostaan, häviäisi kyllä pääomallisia etuja pääasiassa palveleva trusti ja olisi siitä ehkä sikäli etua asian- omaiselle työväelle, että se saisi jotenkin saman palkan pienemmällä työnteholla. Minkä valtio tyytyisi pienempään pääoman korkoon ja voittoon, se menisi todennäköisesti juuri tuon alentuneen työntehon korvaamiseen; tarvitsisi näet ottaa lisää virkamiehiä ja työväkeä. Muu yhteiskunta sensijaan saisi suo- rittaa tuotteista yhtä korkeat, ehkä korkeammatkin hinnat ja raataa vastaavassa määrin enemmän.

Huolimatta siitä, että sosialistiselta taholta teolli- suuslaitosten valtion haltuun ottamista on vaadittu

vuosikymmeniä, eivät he valtaan päästyään ole kovinkaan innokkaita panemaan ohjelmaansa toimeen. Tällaista on huomattu Saksassa ja nyt aivan äsken Ruotsissa. He pelkäävät, että asianomaisen teollisuuden toimintakyky sellaisen muutoksen johdosta niin suuresti laskisi, ettei se olisi enään kilpailukykyinen ulkomaisilla markkinoilla. Tämän kautta he tunnustavat, että valtion harjoittama tuotantomuoto ei muuta kuin korkeintaan poikkeustapauksissa ole etevämpi ja ylevämpi, vaan pikemmin heikompi ja kykenemättömämpi. Missä muutoksen toimeenpanoa taas on todella yritetty, kuten Neuvosto-Venäjällä, osoittavat saavutetut tulokset, mikäli niitä tunnetaan, samaa.

Ovatko kansakunnat niinollen armotta jätetyt yhä varttuvien ja lisääntyvien teollisuus- ja kauppastrustien tallattaviksi ja nyljettäviksi? Eikö ole mitään keinoa pelastukseen?

Epäilemättä on, jos kansat haluavat ja kykenevät sitä hyväkseenkäyttämään. Ja se keino on: *osuustoiminta*.

Osuustoiminta lähtee osaksi samasta lähtökohdasta kuin sosialismi, osaksi se taas on 19:nneen vuosisadan lapsipuolen, maataloustuotannon, erikoinen järjestymismuoto.

Kun teollisuustyöväki varsinkin suurteollisuuden alkuaikoina ei yhtymis- ja lakko-oikeudellaan voinut

Osuustoiminta.

saada huomattavasti palkkatasoan korjatuksi, heräsi ensin Englannin työväestön keskuudessa pyrkimys päästä vapautumaan paikallisesta kauppiasta, joka teollisuuspuolan ja työttömyyden aikana kyllä oli valmis antamaan työmiehelle tavaraa velaksi, mutta peri sen, hänen päästyään taas ansaitsemaan, takaisin korkeitten korkojen kanssa, myymällä hänelle huonoa tavaraa kalliista hinnasta. Kun Rochdalen kankurit perustivat osuuskauppansa, oli tarkoitus juuri päästä käteismyyntiä harjoittamalla vapaaksi tuosta velkatorjuudesta, saada kunnollisia kulutustavaroita koh-
tuhinnasta ja käyttää voitto jäsenten sivistystar-
koituksiin ynnä muuksi yhteiseksi hyväksi. Jäseniä otettaessa yritykseen ei pitänyt huomiota kiinnitettä-
män puoluekantaan eikä uskontunnustukseen. Tämä vaatimaton, mutta kaunis ohjelma on sitten tullut osuuskauppaväen ohjelmaksi eri maissa. Mutta osuus-
kauppaliikkeen vahvistuessa ja laajetessa on sen merkitys kasvanut kasvamistaan. Ensimmäinen se pyrki
ainoastaan ottamaan haltuunsa paikallisen kaupan, mutta pian huomattiin kaikissa maissa välttämättö-
mäksi perustaa osuuskaupoille keskusliikkeitä tukku-
ostoja varten. Vähäväkisten kuluttajain näin järjes-
tyessä paikallisten osuuskauppojen ja osuustukku-
kauppojen avulla ja kootessa pääomia toimintansa
turvaksi voivat ne vähitellen saada kokoon voimia,
jotka kykenevät pitämään puoliaan teollisuus- ja

kauppatrusteja vastaan, vieläpä tarpeen tullen harjoittamaan tarpeellisten tuotteiden tuotantoa omissa tuotantolaitoksissaan. Mitä tarkemmin kuluttajat saadaan organisoiduiksi, jota työtä varten on erikoisen tärkeätä, että puolue- y. m. intohimot eivät pääse tätä organisoimistyötä estämään, sitä huomattavampia saavutuksia voidaan osuuskauppatoiminnalla saavuttaa yhteisen myynnin ja tuotannon alalla.

Huomautimme jo, että osuustoimintaliikkeellä on toinenkin juuri. Se on maatalouden vaikea asema Euroopan maissa varsinkin viime vuosisadan loppuvuosikymmenten kuluessa.

Kuten ylempänä selvisi, veti teollisuus ja kauppa mahtavasti edistyessään puoleensa kaikki pääomat ja työvoimat, maatalouden kamppaillessa pääoman ja työvoiman puutetta vastaan. Lisäksi tuli vielä merentakaisten neitseellisten maitten kilpailu etenkin viljantuotannon alalla, mikä teki maatalouden aseman varsin tukalaksi, varsinkin kun sitä ei oltu yhtä valmiita suojelemaan tulleilla kuin teollisuutta.

Tässä joka taholta painostetussa tilassaan hakivat ja löysivät maataloudenharjoittajat, varsinkin keskikokoiset ja pienviljelijät, turvaa osuustoiminnasta.

Perustamalla osuuskaupan pääsivät pienviljelijät, jotka monin paikoin, kuten esim. meillä Itä-Suomessa, olivat joutumassa paikallisen tai kaupungin kauppiaan

velkaorjuuteen ja vaarassa menettää kotinsa ja kontunsa, jälleen jaloilleen.

Osuuskauppa kykeni tukemaan heitä, samoin kuin tehtaan työmiestä, muissakin suhteissa. Pienviljelijä sai sen avulla tavallisia kulutustavaroitaan kohdullisella ja laadultaan moitteettomina. Hän voi saada sen avulla, jos se on asianmukaisesti hoidettu, varmasti luotettavaa kylvösiementä, taatuja apulantoja ja väkirehuja, siis tavaroita, joita on helppo väärentää ja myydä väärennettyinä, mihin raskaaseen rikokseen yksityinen kauppatoiminta on rangaistuksetta vuosikausia tehnyt itsensä syypääksi. Osuuskauppa voi niinikään, jos se on asianmukaisesti hoidettu, ostaa maanviljelijäin tuotteita, viljaa, heiniä, olkia, marjoja, munia j. n. e., joita varten ei voida erityistä osuuskuntaa perustaa. Liittymällä osuuskauppaan ja sen välityksellä suureen kuluttajain järjestöön saavat maanviljelijät niinikään sitä samaa turvaa teollisuustrusteja vastaan, josta ylempänä mainittiin.

Samaten kuin tehtaan työmiehelle, virkamiehelle ja muulle kuluttajalle on siis maanviljelijällekin osuuskaupallinen järjestäytyminen välttämätön apukeino taloudellisen riippumattomuuden ja edistyksen saavuttamiseksi. Luonnollista olisi niinollen, että kaikki kuluttajat voisivat liittyä ja tulla toimeen samoissa osuuskaupoissa ja samoissa keskusjärjestöissä. Näin ei kuitenkaan ole asianlaita. Ei meillä eikä eri-

näisissä muissa maissa. On tapahtunut hajaantuminen kahteen leiriin. Toiseen kuuluu »puolueeton» osuuskauppaväki, maanviljelijät ynnä muut kuluttajat, jotka pitävät kiinni Rochdalen kankurien periaatteista, toiseen taas suuri osa sosialismin innostamaa työväkeä. Tämä hajaantuminen, joka on mennyt niin pitkälle, että esim. meidän maassamme osuuskaupoilla on 2 keskusosuuskuntaa ja paikotellen 2 osuuskauppaa samassa kylässä, on varsin valitettava, sillä se heikontaa mitä suurimmassa määrin kuluttajain järjestäytymistä ja heikontaa sitä suojaa, mikä siitä olisi varsinkin teollisuustrusteja vastaan kamppailtaessa. Se heikontaa ja hidastuttaa eritotenkin tuotannollista toimintaa.

Mutta tätä hajaantumista ei voida tällä hetkellä välttää. Se perustuu nim. erilaiseen käsitykseen toivottavasta taloudellisesta tulevaisuudesta, niin sanoaksemme erilaiseen maailmankatsomukseen. Sosialistiselta taholta ei ole koskaan tahdottu tunnustaa, että osuustoimintaliike on itsenäinen yhteiskunnallinen liike, joka vie, sitä vähitellen edelleen rakennettaessa, talouselämän järjestymiseen uudelle pohjalle, vaan katsotaan ja tahdotaan käyttää sitä apukeinona sosialistisen maailmanjärjestyksen luomiseen. Ja meillä ei ole tällä hetkellä mitään keinoa, jolla me voisimme saada tämän sosialistisen suunnan kannattajat vakuutetuiksi, että he ovat väärässä. Meidän täytyy antaa ajan tehdä

työtään ja antaa sen näyttää, että sosialistisen maailmanjärjestyksen luominen on harhakuva, että sitä tietä ei voida saavuttaa talouselämän ylevämpää organisoimista. Vasta sitten, kun sosialistinen työväki on tämän omalla kokemuksellaan havainnut, voidaan menestyksellisesti toimia kuluttajajärjestöjen yhteenliittämiseksi.

Mutta maataloudellisella taholla on osuustoimintaaatteen pohjalla syntynyt toinenkin toimintalinja kuin osuuskaupallinen. Keskikokoinen ja pikkuviljelijä on saanut siitä voimakkaan tuen maataloudellisen tuotantonsa ylläpitoon ja edistämiseen. Kun entiset pankkiliikkeet pääasiassa toimivat imeäkseen säästöt maaseudulta kaupunkeihin, rahoittaakseen niillä teollisuutta ja kauppaa, olivat pienviljelijät pakoitettuja perustamaan osuuskassoja, jotka voivat antaa heille heidän tuotantotointaan varten sopivassa muodossa lainoja ja ottaa vastaan heidän säästönsä — ja osuuskassoille keskusliikkeen. Saadakseen karjastaan mahdollisimman hyvän tuloksen ja voidakseen ylläpitää ja lisätä sen tuotantoa on maanviljelijäin perustettava osuusmeijeri tai osuusteurastimo ja, myydäkseen siten jalostetut tuotteet kotimaan ja ulkomaan markkinoille, keskusliikkeet näille osuuskunnille. Saadakseen hyväksennekäyttää konevoimaa tuotannossa ovat he samoin pakotettuja perustamaan erilaisia koneosuuskuntia tai hankkimaan koneita osuuskassan tai -meijerin avulla.

Tuotannollinen osuustoiminta on siellä, missä maanviljelijät ovat pystyneet sitä harjoittamaan, ylläpitänyt heidän taloudellista vapauttaan ja riippumattomuuttaan sekä maataloudelle epäedullisista olosuhteista huolimatta auttanut sitä kuitenkin eteenpäin. Keskkokoiselle ja pikkuviljelijälle se on aivan yhtä välttämätön suoja kauppastrusteja vastaan kuin osuuskauppatoiminta on. Maassa, missä maataloudellinen osuustoimintaliike on vähän kehittynyt, alkaa maataloustuottajain asema olla hyvin uhattu. Suuret kauppayhtiöt ovat ottaneet haltuunsa tärkeiden maataloustuotteiden kaupan, lihakaupan, maitotuotteiden kaupan, viljakaupan j. n. e., ja yhteenliityttyään toisten kanssa ja syrjäytettyään kilpailun harjoittavat ne sitä suuria voittoja keräten ja nylkien sekä tuottajia että kuluttajia. Myöskin tuotteiden jalostus: kondensoidun maidon valmistus, teurastimot j. n. e. ovat samoin erinäisissä maissa joutuneet kansainvälisten jättiläistrustien valtaan samanlaisella tuloksella maanviljelijöille. Ja näillä ei ole muuta keinoa turvanaan kuin toimeenpanna ajoittaisia lakkoja maidon tai karjan toimittamisessa, jotka lakot maanviljelijöille ovat luonnollisesti tuhoisammat kuin vastapuolelle. Ainoastaan tarkka järjestäytyminen maataloudellisen osuustoiminnan pohjalla ja voimakkaiden keskusliikkeiden luominen kykenee ylläpitämään Suomenkin maanviljelijän taloudellista vapautta ja riippumattomuutta.

Sillä minä päivänä hyvänsä saattaa tämä joutua varaan meidänkin maassamme.

Puolustaessaan, kuten ylempänä on osotettu, vähäväkistä kuluttajaa tai maataloustuottajaa paikallisen kauppiaan tai suurpääomallisten kauppa- ja teollisuustrustien nylkemistä vastaan, on osuustoimintaliike pakotettu menemään yhä pitemmälle, järjestäessään kansantaloutta oman aatesuuntansa mukaiseksi. Kuluttajain etujen mukaisesti ja niiden vaatimuksesta on osuustoimintaliike pakotettu siirtymään teollisuustuotannon alalle ja perustamaan tai ottamaan haltuunsa teollisuushaaran toisensa jälkeen. Ylläpitäessään maataloustuottajain tuotantokykyä ja riippumattomuutta on osuustoimintaliike niinikään pakotettu luomaan toimintakykyisiä vahvoja myyntijärjestöjä, vieläpä teollisuuslaitoksia maataloustuotteiden jalostamista varten.

Näin rakentuu ja järjestyy koko kansantalous askel askeleelta uuden periaatteen, nim. osuustoiminta-aatteen, mukaan; tapahtuu samanlainen hiljainen vallankumous kuin silloin, kun suuret tehtaat työnsivät syrjään käsi-työn ja pikkuteollisuuden.

Tällä tapaa hiljalleen syntyvä uusi järjestelmä eroaa vanhasta väistyvästä ensinnäkin siinä, että tuotanto-toimintaan ei ryhdytä suuria korkoja toivoen pääomalle, vaan sen vuoksi, että tavaraa tarvitaan kulutuksen tyydyttämiseksi. Kuluttajain keskusliike ei

ryhdy harjoittamaan jotain teollisuutta, saadakseen myydä tuotteita Australiaan tai Havaijisaarille, kuten yksinomaan pääomallisia etuja takaa ajettaessa saat-
taa tapahtua, vaan yksinomaan tyydyttääkseen oman
maan tarvetta. Tämä periaate jo sellaisenaan antaa
teollisuustuotannolle aivan toisen leiman. Se painaa
sen maailmanmarkkinoita tavoittelevista, kansoja toi-
siaan vastaan kiihottavista valloituspyrkimyksistä
alas kotoisiin mittakaavoihin ja kotimaisiin tarkoitus-
periin. Samalla tapaa se vaikuttaa kauppaan. Molem-
missa tapauksissa se lopettaa tarpeettomia tuotanto-
laitoksia ja kauppaliikkeitä ja vähentää niinollen nii-
den henkilöiden lukua, jotka elävät pääoman- tai
kauppavoitosta, ja lisää niiden, jotka elävät työstä.
Näin osuustoimintaliike vaikuttaa tervehdyttävästi
yhteiskuntaoloihin.

Samalla kun teollisuus ja kauppa painetaan oikei-
siin mittakaavoihin, nostetaan niihin myös maatalous-
tuotanto. Tässä suhteessa syrjäytetään se väärä
suunta, johon viime vuosisata on koko maailmassa ja
varsinkin Euroopan eri maissa kuljettu. Kun teolli-
suuden ja kaupan merkitystä on yliarvioitu ja kansa-
kuntain koko tarmo kohdistettu niiden laajentami-
seen, on keskinäisessä kamppailussa johduttu siihen
maailmanpaloon, missä nyt ollaan. Osuustoiminnan
kautta sanottu yliarviointi poistetaan; maataloustuo-
tanto sen sijaan saa entistä suuremman merkityksen.

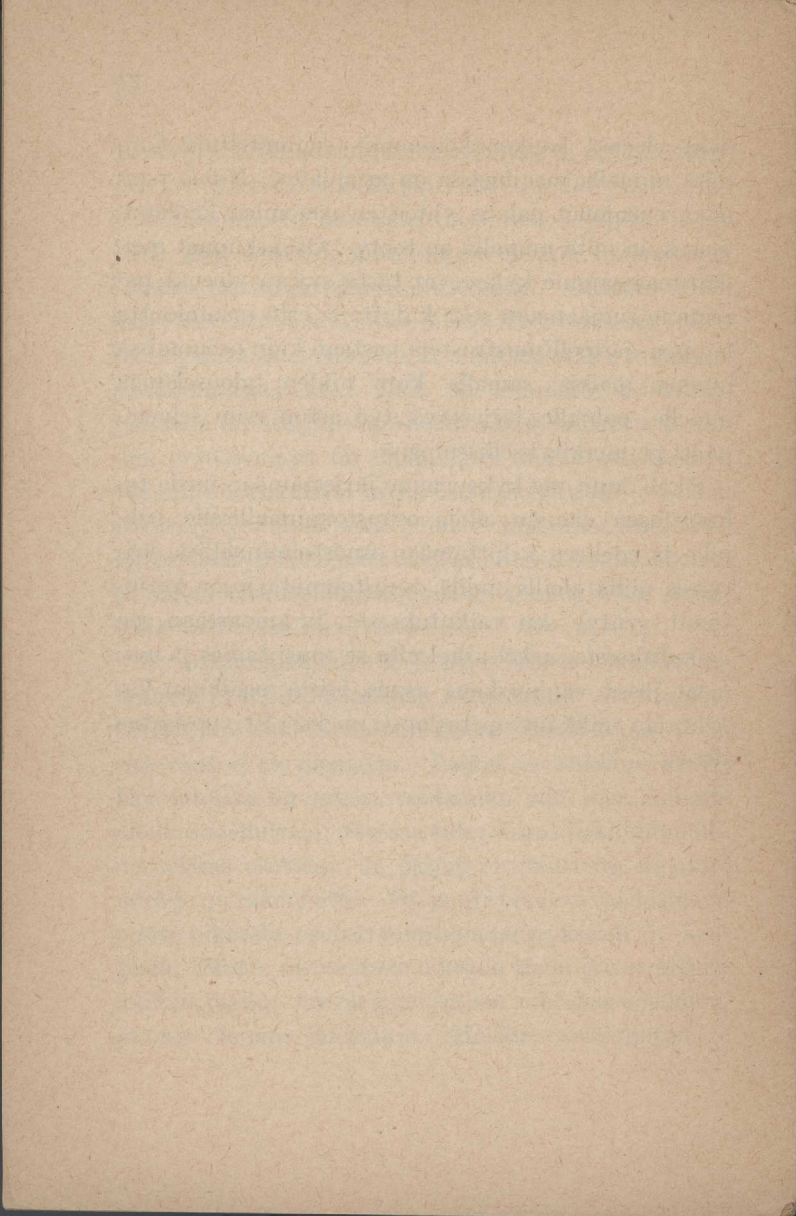
Kansojen keskinäinen jännitys laukee ja samoin vähe-
nee eri yhteiskuntaluokkain välinen jännitys.

Viimemainittu parannus olosuhteissa johtuu myös
siitä, että osuustoimintaliikkeen kautta huomattava
muutos tapahtuu pääoman asemassa. Oltuaan tähän
asti yksityistä omaisuutta, minkä käyttämisestä voitto
meni yksityisille, muuttuu se suureksi osaksi tavallaan
yhteisomaisuudeksi. Näin on asianlaita osuuskau-
poissa ja kuluttajain suurissa keskuskunnissa sekä nii-
den perustamissa tai omaamissa tuotantolaitoksissa;
samoin on asianlaita myös osuusmeijereissä ja niiden
myyntijärjestöissä sekä näiden omaamissa tuotanto-
laitoksissa; ja samoin on vielä asianlaita osuuskassoissa
ja niiden keskuspankeissa ynnä kaikissa oikeissa osuus-
toiminnallisissa liikeyrityksissä.

Osuustoiminnallinen järjestäytyminen on koko maa-
ilmassa ja myöskin meidän maassamme vasta alulla.
On paljon tärkeitä taloudellisen elämän aloja, joilla
sitä vielä ei ole olemassa. Paljon siis aukkopaiikkoja.
Epätietoista on myös, voidaanko sitä ihan kaikilla
aloilla sovelluttaa. Sen saa tulevaisuus ja käytännöllinen
elämä osottaa. Ja paljon on puutteita siinäkin,
mitä jo on rakennettu. On puute oikeista miehistä, on
puute oikeasta osuustoimintaymmärryksestä ja -hen-
gestä. Mutta me olemme oikealla tiellä ja verrattuna
muihin maihin me olemme eräissä suhteissa edelläkin,
jos me olemme jälessäkin. Meidän osuuskuntamme

ovat yleensä kaukonäköisemmin suunniteltuja kuin mitä muualla maailmassa on asianlaita. Niissä pannaan enemmän painoa yhteisten pääomien keräämiseen kuin mitä muualla on tehty. Osuuskunnat meidän maassamme kykenevät tästä syystä yleensä paremmin suojaamaan sekä kuluttajia että maataloutta kauppa- ja teollisuustrusteja vastaan kuin useimmissa muissa maissa, samalla kuin niiden talouselämää uudelle pohjalle järjestävä työ astuu esiin selvempänä ja merkityksellisempänä.

Sikäli kuin me kykenemme järjestämään uusia taloudellisen elämän aloja osuustoiminnalliselle pohjalle ja edelleen kehittämään osuustoiminnallisia yrityksiä niillä aloilla, millä osuustoiminta jo on kotiutunut, syntyy sen vaikutuksesta, ja ainoastaan sen vaikutuksesta, askel askeleelta se »uusi taivas ja uusi maa, jossa vanhurskaus asuu», mistä maailman Vapahtajan rakkain opetuslapsi uneksi 19 vuosisataa sitten.

Valaiseva kirja osuustoiminnan kehityksestä ja merkityksestä eri maissa on »Pellervon päiviksi» 1920 ilmestynyt teos:

Osuustoimintaliikkeen merkkimiehiä.

Kirjassa kuvataan kahdenkymmenen vuoden maailman huomattavimman osuustoimintamiehen elämäkerta, sisältäen samalla näiden kiiltopaperille painetut muotokuvat.

Kun useimmat näistä miehistä ovat olleet maansa osuustoiminnan luojia ja aatteen alkuunpanijoita, kuvastaa kirja samalla elävästi osuustoiminnan kehitystä ja saavutuksia eri maissa.

Mielellään lukee näiden erilaisista piireistä lähteneitten, vähäväkisten hyväksi parhaan työnsä uhranneitten jalojen miesten elämän kuvauksia. Paljon oppia ja uutta intoa saavat lukijat ja varsinkin juuri osuustoimintaväki, tutustuessaan näitten monia vastuksia kokeneitten, mutta kuitenkin voittajina suoriutuneitten aatteenmiesten toimintaan.

Kirja on ulkomuodoltaankin sisällystään vastaava, painettu suurikokoisena hyvälle paperille ja sidottu siisteihin kansiin. Sivuja 285 ynnä kuvaliitteet.

Hinta nid. 16 mk; sid. 25 mk.

5 kpl. samalla kertaa tilatessa 20% alennus.

Pellervon Toimisto.

Pellervon pikkukirjasia

on ilmestynyt:

- N:o 1. *Ph. Suuronen*, Osuuskuntien toimitsijain vastuunalaisuudesta. 1911. Toinen painos. Hinta 1 mk.
N:o 2. *Hannes Gebhard*, Liikkeemme kymmenvuotiset saavutukset. 1909. Hinta 1 mk.
N:o 3. *Hedvig Gebhard*, Naiset ja osuustoiminta. 1910. Hinta 1 mk.
N:o 4. *Hans Müller*, Osuuskauppaliikkeen kehitys nykyaikana ja tulevaisuudessa. 1910. Hinta 1 mk.
N:o 5. *Hannes Gebhard*, Isä Raiffeisen. 1912. Hinta 1 mk.
N:o 6. *Jonni Säätti*, Osuusmeijerien tilintarkastus. Ohjeita tarkastajille. 1916. Hinta 1 mk.
N:o 7. *Ake Lönnberg*, Osuuskassojen tilintarkastus. Ohjeita tarkastajille. 1916. Hinta 1 mk.
N:o 8. *Hannes Gebhard*, Suomen osuuskauppaliike kohdalokkaalla hetkellä. 1916. Hinta 1 mk.
N:o 9. *Ilmari Saari*, Maaseudun palovakuutuksesta ja sen kehittämisestä. 1917. Hinta 1 mk.
N:o 10. *Kyösti Haataja*, Itsenäistynevät torpparit ja osuustoiminta. 1920. Hinta 1 mk.
N:o 11. *F. M. Piikaniemi*, Trustit, sosialismi ja osuustoiminta. 1920. Hinta 1 mk 50 p:ää.

Pellervo-Seuran

Lainopillinen Neuvontatoimisto

antaa suullisia ja kirjallisia neuvoja lakiasioissa osuuskunnille, Pellervo-Seuran ja osuuskuntien jäsenille sekä kunnille ynnä niiden viranomaisille ja asiamiehille kuntaa koskevissa asioissa. Niinikään laaditaan testamentteja, vuokratontrahteja, kauppa- ynnä muita välikirjoja, toimitetaan asiakirjain jättämistä pääkaupungin virastoihin ja niiden ulosottamista y. m. Kun Neuvontatoimiston avustusta pyytää osuuskunnan jäsen, on mukaan liitettävä todistus siitä, että hän on jonkun osuuskunnan jäsen.

Palkkiot halvat!

Hinta 1: 50.